

3. Литвиненко М. А. Період спокою у насіння озимої м'якої пшениці в умовах південного Степу України / М. А. Литвиненко, Є. В. Алексєнко // Аграрний вісник Причорномор'я. – Одеса : СГІ, 1998. – Вип. 2. – С. 103–109.

4. Бурденюк Л. А. Генетичні аспекти показника тривалості післязбирального дозрівання озимої пшениці / Л. А. Бурденюк // Аграрний вісник Причорномор'я. – Одеса : СГІ, 1999. – Вип. 3, Ч. II. – С. 232–235.

5. Walker-Simmons M. Enhancement of ABA responsiveness in wheat embryos by high temperature / M. Walker-Simmons // Plant, Cell and Environment. – 1988. – Vol. 11. – P. 769–775.

6. Семена сельскохозяйственных культур. Методы определения всхожести : ГОСТ 12038-84. – [Дата введения 01.07.1986]. – М., 1986. – 47 с. – (Межгосударственный стандарт).

УДК 635:631.527

Позняк Олександр

ДС «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН

с. Крути, Україна

ЗБАГАЧЕННЯ СОРТИМЕНТУ МАНГОЛЬДА (БУРЯКУ ЛИСТКОВОГО) (*BETA VULGARIS* L. VAR. *CICLA* L. (ULRICH)) В УКРАЇНІ

Мангольд (буряк листовий) (*Beta vulgaris* L. var. *cicla* L. (Ulrich)) належить до цінних овочевих культур. На сьогодні мангольд є малопоширеною культурою в Україні, проте заслуговує більшої уваги з боку вітчизняних овочівників, адже його вирощування та використання значно збагатить асортимент вітамінної продукції. Сортимент мангольда в Україні не достатній. Так, у Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні, донедавна був внесений лише один сорт – Зимній (оригінатор – Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України), зареєстрований ще в 1991 р. [1]. У 2014 р. зареєстровано другий сорт іноземної селекції – Чарлі (заявник – Рійк Цваан Заадтеелт ен Заахандел Б. В., Нідерланди) [2]. Отже, робота зі створення сортименту мангольда в сучасних умовах України є актуальною, оскільки забезпечує збагачення сортових ресурсів даного виду саме вітчизняними розробками.

Селекційна робота проводилась на дослідному полі Дослідної станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН у с. Бакланово Ніжинського району Чернігівської області, відповідно до загальноприйнятих методичних рекомендацій з урахуванням біологічних особливостей виду [3, 4]. Оцінку морфологічних ознак проводили за Методикою експертизи на відмітність, однорідність та стабільність (ВОС-тест) [5].

За створення нового сорту мангольда (буряку листового) використано метод індивідуально-родинного добору (протягом 7 поколінь) із гібридної популяції, одержаної від вільного перезаплення (полікросу) сорту мангольда Рубі Ред із трьома сортами буряку столового (Дій, Бордо 237 та

Зміна) за такими показниками: висока стабільна за роками врожайність зеленої маси; листкова пластинка з антоціаном; округлий порівняно великий коренеплід, який вирізняється високою лежкістю в період зберігання маточників і забезпечує придатність до використання пучкової продукції разом з коренеплодом; здатність листків до відростання після зрізування; стійкість проти біотичних та абіотичних факторів навколишнього середовища; стійкість проти утворення квітконосних пагонів у перший рік вегетації; висока насіннева продуктивність.

З метою розширення асортименту овочевої продукції на ДС «Маяк» ІОБ НААН створено сорт мангольда (буряку листового) Кобзар. Згідно наказу Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України № 1690 від 16.06.2015 р. прийнято рішення про виникнення майнових прав інтелектуальної власності на цей сорт.

Урожайність листків нового сорту становить 50,0 т/га, маса листків і черешків з однієї рослини – 750 г. Період від масових сходів до першого збирання продукції складає 50 діб. Результати біохімічного аналізу листків: вміст сухої речовини складає 11,31%, загального цукру – 1,01%, аскорбінової кислоти – 6,94 мг/100 г, нітратів – 622 мг/кг (за гранично допустимої концентрації 2000 мг/кг).

Морфолого-ідентифікаційні ознаки та біометричні показники сорту Кобзар. Сіянець з наявним антоціановим забарвленням помірної інтенсивності. Висота рослини в період повного вегетаційного розвитку становить 60–62 см. Положення листків напівпряме. Кількість листків складає 18–22 шт. Довжина листкової пластинки становить 32–36 см, ширина – 20–22 см; довжина черешка – 25–30 см, ширина черешка – 2,2–2,5 см. За інтенсивністю зеленого забарвлення листкова пластинка темна, з помірним антоціановим забарвленням; інтенсивність антоціанового забарвлення листкової пластинки в період від часу, коли рослина досягла максимальної висоти, до повного завершення вегетації стає більш сильною (насиченою). Вигин краю листкової пластинки помірний, глясுவатість сильна, пухирчатість помірна. Вигин верхнього боку черешка в поперечному перерізі помірний. Забарвлення черешка рожеве. Діаметр маточного коренеплоду становить 9–11 см. Сорт стійкий проти стеблуння у перший рік вирощування.

Сорт мангольда Кобзар рекомендований для впровадження в агроформуваннях усіх форм власності і господарювання та у приватному секторі зон Лісостепу і Полісся України у відкритому і закритому (вигонка зеленої маси із коренеплодів у несезонний період) ґрунті.

Список використаної літератури

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2013 році (станом на 14.08.2013) [Електронний ресурс]. – К.: Держветфітослужба, 2013. – С. 339. – Режим доступу : http://vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2013-12-17_full.pdf.

2. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2015 році (станом на 05.01.5015) [Електронний ресурс]. – К.: Держветфітослужба, 2015. – С. 223. – Режим доступу: http://vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2015-01-05_full.pdf.

3. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / за ред. Г. Л. Бондаренка, К. І. Яковенка. – Х.: Основа, 2001. – 369 с.

4. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур / за ред. Т. К. Горової, К. І. Яковенка. – Х., 2001. – 644 с.

5. Методики проведення експертизи сортів мангольда (буряку листового) (*Beta vulgaris* L. var. *cicla* L. (Ulrich) на відмінність, однорідність і стабільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/137.pdf>.

УДК 631.527:633.15

Похила Євгенія

Український інститут експертизи сортів рослин

м. Київ, Україна

ОЦІНКА САМОЗАПИЛЬНИХ ЛІНІЙ КУКУРУДЗИ ЗА ОСНОВНИМИ ГОСПОДАРЬСЬКО-ЦІННИМИ ПОКАЗНИКАМИ ПРИ СЕЛЕКЦІЇ НА РАННЬОСТИГЛІСТЬ

Кукурудза – одна з небагатьох культур тропічного походження з надзвичайно широким спектром зразків за довжиною вегетаційного періоду. Пластичність цієї ознаки дозволила їй завоювати країни в зонах із помірним кліматом, а пізніше – і в більш північних широтах [1].

Основними напрямками в селекції кукурудзи є підвищення врожайності та якості продукції, стійкості проти хвороб, шкідників та несприятливих умов зовнішнього середовища (посухостійкість, зимостійкість, стійкість проти вилягання), створення сортів, придатних для вирощування за інтенсивними технологіями з повною механізацією усіх процесів [2].

Особлива увага в селекції кукурудзи приділяється створенню нового вихідного матеріалу з широкою генетичною різноманітністю. Впровадження в селекційну практику методики генотипової класифікації самозайльних ліній відкрило можливість цілеспрямованого схрещування батьківських пар для створення високогетерозисних гібридів та синтетичних популяцій.

Основні завдання і напрями селекції рослин зумовлюються різноманітністю ґрунтово-кліматичних умов України, а також зростаючими вимогами сільськогосподарського виробництва до сортів.

Саме тому селекціонер має не тільки добре розуміти вимоги до сорту в даний момент, а й уміти передбачати зміни на десятки років наперед, оскільки створений ним генотип призначається для майбутнього виробництва. Крім того, селекційні програми визначають напрями використання конкретної культури [3].